

det mit Haab, at vi ad Aare kunne naa saa vidt, at vi kunne sige til alle dem, der i øvrigt ere kvalificerede: Mød frem og tag eders Statshusmandslo d i Besiddelse i Henhold til denne Lov — eller Loven, som den vil foreligge til den Tid. Først da er Spørgsmaalet angaaende Landarbejderne, de daarligst stillede i Samfundet, ude af Verden for Danmarks Vedkommende. Jeg indrømmer, at der vil gaa Aaringer, men det kan ikke karakteriseres som noget, der ikke har Betydning for denne Samfundsklasse, at vi efter 8 Aar kunne møde Trediedelen og forhaabentlig om ikke lang Tid kunne møde Halvdelen af dem med denne Lov i Haanden og tilbyde dem dens Brug. Og jeg henstiller trøstigt til de Herrer, om nogen af dem vil kunne paapege noget som helst andet Samfund, noget som helst andet Land, hvor man har gjort noget, som taaler Sammenligning med det, der fra dansk Side er gjort for Landarbejderne. Jeg har personlig besøgt de Lodder, der ere udlagte ved Statshjælp i Tyskland, store Strækninger ud ad Polen til, i England o. s. v., og jeg vover at sige, at det foreliggende Lovforslag er højt hævet over, hvad jeg har set andetsteds. Derfor er jeg den højtærede Landbrugsminister taknemmelig for, at han har holdt sig i den Skure, vi ere inde i, idet det har vist sig, at Spørgsmaalet *kan* løses ad den Vej, og at han ikke har indladt sig paa, blot for at finde paa noget nyt, at komme frem med noget andet. Er der noget, som Statshusmandsvæsenet og Landarbejderspørgsmaalet ikke taaler, er det at blive eksperimenteret med.

Efter disse almindelige Bemærkninger skal jeg ganske kort omtale enkelte Punkter i det foreliggende Lovforslag. Det er særlig Forslagets § 4 og § 12. Jeg kan gøre det saa meget kortere, som den højtærede Landbrugsminister i sine Udtalelser netop har været inde paa disse to Punkter og givet mig Haab om, at han vil være med til at imødekomme det, jeg vilde have stillet Krav om. Jeg sigter særlig til de Grænser, der i § 4 ere satte med Hensyn til Jordloddernes Størrelse. Jeg ser egentlig ikke nogen Grund til at have disse Arealgrænser, hverken i geometrisk eller Bonitetsmaal eller i de forskellige andre Maal. Det, det for Staten kommer an paa, er, hvor meget Staten kan afse, hvor meget det er forsvarligt at give til den enkelte Laantager. Hvad det derimod sikkert ikke kommer an paa for Staten, er, om vedkommende Husmand faar 2 Tdr. Land eller flere eller færre. Jeg ser ikke nogen

som helst Grund til overhovedet at opretholde de Bestemmelser, der ere satte her. For saa vidt man vider Grænserne ud, naa ja, saa er det naturligvis en Fordel, men det er dog Grænser, som sikkert aldrig kunne komme til at gøre andet end Fortræd, om de overhovedet gøre nogen Ting. Derfor ser jeg ikke, hvorfor vi skulle opretholde dem.

I § 12 er der givet en Bestemmelse om Tillægslaan til ældre Statshusmandslo dder. Jeg er af den Formening, at alle saadanne, baade de fra 1899 og de fra 1904, burde have Adgang til disse Tillægslaan. Det er jo rigtigt, som den højtærede Landbrugsminister omtalte, at det kan forstaas paa to Maader, ja, maaske paa flere, men den Maade, jeg vil have Bestemmelsen om Tillægslaan opfattet paa — jeg har for Resten ikke tænkt paa dette Spørgsmaal, før den højtærede Landbrugsminister sagde det —, er, at vi maa gaa ud og bedømme disse gamle Statshusmandslo dder, og hvis de ældre vise sig at være over 6,000 Kr. værd, saa anser jeg dem ikke for at være kvalificerede, fordi de en Gang i Tiden have været nede under denne Grænse. Jeg mener, at de alle skulle have den samme Grænse, nemlig den Maksimumsgrænse, som vi blive enige om her. Er der en enkelt Husmand, der har laant 4,000 Kr. en Gang i Tiden, og som har arbejdet Ejendommen op til nu at have 6,000 Krs Værdi, saa er han efter min Mening udenfor Lovens Ramme. Jeg ser godt, at det ærede Medlem for Randers Amts 5te Valgkreds (Pedersen-Nyskov) ryster paa Hovedet, men det forekommer mig alligevel, at det maatte blive Grænsen. Men det er jo ikke noget stort Principspørgsmaal. Det, jeg egentlig vilde fremhæve, var, om vi ikke kunde faa det saadan — det henstiller jeg til det Udvalg, der maatte blive nedsat —, at disse Tillægslaan kunde blive givne ogsaa til andre end dem, der enten have købt Jord eller forbedret Bygningerne. Der er ikke Tvivl om, at der kan foreligge en Masse andre Tilfælde, hvor vedkommende har Trang til Tillægslaan og ogsaa er berettiget til det. Jeg synes, vi kunde være tilfredse med, at naar en Kommission skønnede, at der var Rimelighed for at give et saadant Laan, saa skulde vedkommende kunne faa det.

Saa er der de to Spørgsmaal, der have været rejste om Overgang til offentlig Fæste og Ekspropriationsret overfor Jord. Jeg har været noget i Forlegenhed med disse to Spørgsmaal. Offentligt Fæste,